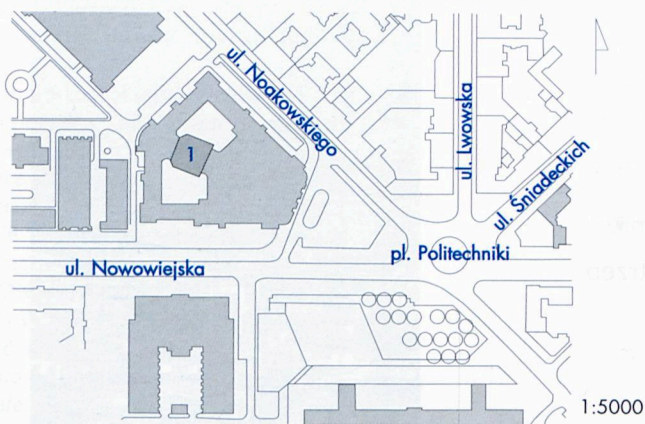

W sercu zabytkowej budowli powstała nowoczesna biblioteka techniczna

Gdy przed blisko pół wiekiem Oskar Hansen zaprezentował projekt rozbudowy gmachu Zachęty w Warszawie, zaszokował nowatorstwem pomysłu. Lekka, szkieletowa struktura ze stali i szkła miała być dostawiona do starego gmachu pochodzącego z przełomu dziewiętnastego i dwudziestego wieku, powstałego zgodnie z projektem Stefana Szyllera (1898-1900). Pomysł trafił do podręczników historii architektury polskiej, lecz biorąc pod uwagę ówczesne możliwości technologiczne dobrze się stało, że go nie zrealizowano.

Ten przykład pojawił się nie bez powodu. Zbliżony problem kontrastowania architektury nowej ze starą dotyczy bowiem innego dzieła Szyllera – gmachu

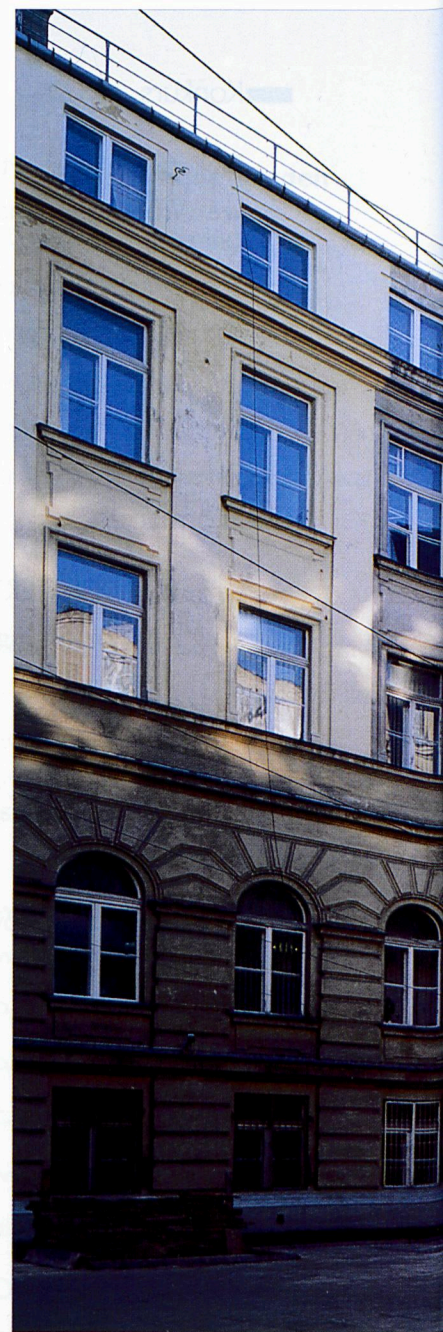
wykończenia obiektu i jego dyspozycji, ale ogólne założenia pozostały niezmienione. Z konserwatorskiego punktu widzenia przedsięwzięcie można by uznać za ryzykowne, gdyby nie to, że przeszklone elewacje nadbudowanej części łącznika są od zewnątrz niewidoczne. Ujrzyć je można jedynie z dziedzińców Politechniki. To ukrycie nowych partii budynku wydaje się ważne, gdyż zabytkowy gmach Politechniki to budowla nietuzinkowa. Powstała w latach 1899-1902, w duchu akademickiego renesansu. Wielkie wrażenie robi wnętrze auli – czy raczej największego z trzech wewnętrznych dziedzińców, otoczonego kilkoma kondygnacjami arkad i przekrytego dachem z kolorowego szkła.

Politechniki Warszawskiej. Rozwiązano go jednak odmiennie. W sercu zabytkowej budowli powstała nowoczesna biblioteka techniczna. Na jej potrzeby gruntownie zmodernizowano i nadbudowano łącznik, usytuowany na osi uczelnianego kompleksu, dzielący dwa wewnętrzne dziedzińce.

Pierwsze projekty rozbudowy biblioteki powstały już w połowie lat siedemdziesiątych. Od tamtego czasu zmieniły się dostępne technologie, szczegóły

Nowa architektura biblioteki uczelnianej na szczęście nie stara się konkurować z dziełem Szyllera. Jest zaledwie jego współczesnym uzupełnieniem, zrealizowanym z dużą kulturą i umiarem. Szklane elewacje, nadwieszane nad łącznikiem odbudowanym po wojnie ledwie do wysokości dwóch kondygnacji, nie szokują wprawdzie nowatorstwem i nie wyróżniają się szczególnymi rozwiązaniami formalnymi, ale w niczym nie szkodzą zabytkowi. I chyba to

1. Sytuacja. Oznaczenia: 1 – część biblioteki objęta modernizacją
2. Widok ogólny nowej części od strony dziedzińca

1. Site plan. Key: 1 – modernized plan of the library
2. General view of the new library wing from the courtyard

Adaptacja i rozbudowa Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej

pl. Politechniki 1

Autorzy: architekci Hanna Gutkiewicz-Czajkowska (główny projektant), Sławomir Czajkowski

Współautor:

Jacek Czajkowski

Technologia: architekt Konrad Kucza-Kuczyński, Zdzisław Piszczek

Konstrukcja:

Bogdan Kotowski

Projekt wnętrz:

Jacek Czajkowski, architekt Hanna Gutkiewicz-Czajkowska

Inwestor:

Politechnika Warszawska

Powierzchnia całkowita: 6545 m², w tym: adaptacja budynku – 4390 m², rozbudowa – 2155 m²

Powierzchnia użytkowa: 4281 m², w tym: adaptacja budynku – 2572 m², rozbudowa – 1709 m²

Kubatura: 26 377 m³, w tym: adaptacja budynku – 18 535 m³, rozbudowa – 7842 m³

Projekt: 1996

Realizacja: 1996-1998

Nie podano kosztów inwestycji

W konkursie ŻYCIE W ARCHITEKTURZE (edycja lokalna) realizacja otrzymała nominację do nagrody Najlepszy Budynek Warszawy 1998-1999 w kategorii budynków użyteczności publicznej

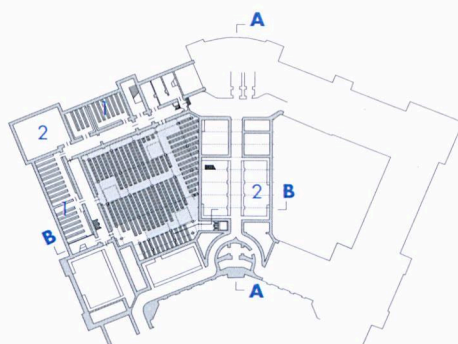
Dalsze informacje w działach: **Technika** (str. 85), **Detale** (str. 101), **Praktyczne adresy** (str. 103)

było zamierzeniem głównej projektantki Hanny Gutkiewicz-Czajkowskiej, odnoszącej się z estymą do twórczości Szyllera. Autorka projektu przyznaje, że decyzja dotycząca wyboru formy nadbudowy elewacji nie była dla niej łatwa. Rozważano przywrócenie przedwojennego kształtu łącznika. Był on w gruncie rzeczy poprzeczną oficyną, dzielącą dwa podwórka-studnie. Jednak powrót do dawnej formy oznaczałby zarazem odtworzenie podwórka-studni.

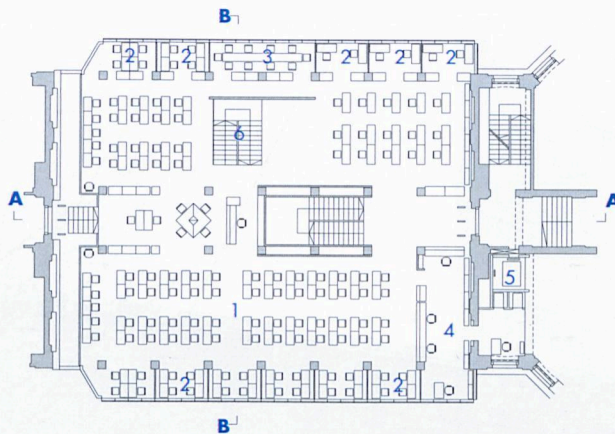
Ostatecznie projektantka uznała, że należy nadać łącznikowi formy współczesne, ze szklanymi elewacjami zapewniającymi więcej światła na dziedzińcach. Decyzja – poparta między innymi przez urząd konserwatorski – okazała się trafnym rozwiązaniem.

Jak mówi autorka projektu, jednym z podstawowych warunków funkcjonowania biblioteki było przeniesienie magazynów zwartego składowania pod posadzkę jednego z dziedzińców. Niestety,

zamierzenie to zrealizowano ledwie w nikłym stopniu. Wykonano jedynie tunel łączący magazyny, które nadal pozostały rozrzucone po różnych częściach gmachu, z głównym pionem windowym biblioteki. Upychanie książek w przypadkowych miejscach to bolączka wielu polskich uczelni, ale w przypadku gmachu głównej Politechniki Warszawskiej należało wykorzystać okazję urządzenia magazynu z prawdziwego zdarzenia. Jedyna nadzieja w tym, że zbiory biblioteki technicznej – gdzie zdezaktualizowane pozycje po kilku dziesięcioleciach idą na przemiał – nie powiększają się w podobnym tempie co księgozbiory biblioteki uniwersyteckiej. Czytelnie, wypożyczalnie, oddziały informacji naukowej i katalogi zamieszczono na pięciu kondygnacjach nadbudowanego łącznika. Powierzchnie pojedynczych kondygnacji nie są duże i trzeba było sporo się napracować, by pomieścić zaplanowany program. Zamierzenie się jednak powiodło – dzięki uzyskaniu dodatkowego piętra (przez obniżenie wysokości poszczególnych kondygnacji) oraz wysunięciu żelbetowych płyt stropowych trzech nadbudowanych kondygnacji o 2,1 metra poza linię ścian łącznika. Nie jest to głębokość przypadkowa, odpowiada bowiem dwóm stanowiskom pracy dla czytelników. Efekt oglądany od środka czytelnicy jest znakomity. Powstał rodzaj wykuszy, gdzie za systemowymi ściankami działowymi zaaranżowano dobrze oświetlone miejsca pracy, zapewniające spokój. Wszystkie piętra spina szyb dwóch wind na książki, połączony z podziemnym korytarzem magazynów. Dwie dolne kondygnacje zaplanowano w układzie korytarzowym. Trzy górne mają układ plenerowy. Poprowadzenie pod posadzką instalacji komputerowej i elektrycznej pozwoliło na dowolną aranżację wnętrza i na dowolne przenoszenie stanowisk pracy. W przyziemiu zaprojektowano wypożyczalnię z magazynami podręcznymi. Na pierwszym piętrze znajdują się czytelnie

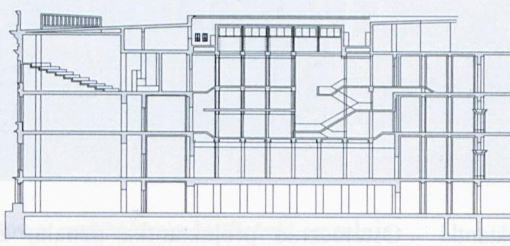
1:2000 3

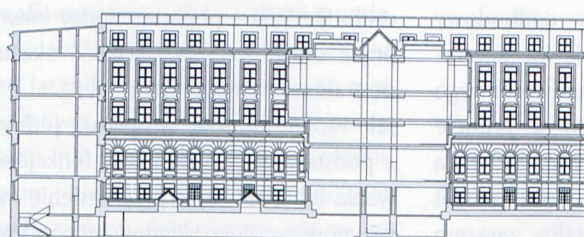
1:500 4

5

1:1000 6

1:1000 7

3. Rzut piwnic. Oznaczenia: ■ – magazyn podstawowy, niezrealizowany w I etapie; 1 – oddział magazynów i udostępniania zbiorów; 2 – pomieszczenia techniczne
4. Rzut zmodernizowanej części biblioteki – trzecia kondygnacja. Oznaczenia: 1 – czytelnia główna; 2 – kabiny dwuosobowe; 3 – pokój nauki zbiorowej; 4 – pomieszczenie obsługi czytelników; 5 – zespół wind transportowych; 6 – schody do magazynu z wolnym dostępem

5. Fragment wnętrza trzeciej kondygnacji ze schodami między czytelnią główną a magazynem z wolnym dostępem
6. Przekrój A-A
7. Przekrój B-B
8. Światlik nad schodami głównymi na poziomie trzeciej kondygnacji
3. Cellar plan. Key: ■ – principal storage room not constructed in the 1st stage; 1 – storage and library collections; 2 – technical rooms

4. Modernized library plan – third level. Key: 1 – main reading room; 2 – double cabins; 3 – collective learning room; 4 – readers' service; 5 – transport elevators; 6 – stairs to free access storerooms
5. Fragment of the third level with stairs between main reading room and free access storeroom
6. A-A section
7. B-B section
8. Skylight over the main stairs on the third level

wydawnictw informacyjnych, pracowni i katalogi. Na trzech wyższych, plenerowych kondygnacjach, połączonych dodatkowo wewnętrznymi schodami, usytuowano czytelnie z magazynem podręcznym i magazynem wolnego dostępu. Wszystkie pomieszczenia biblioteczne mają skromny wystrój. Pod względem kolorystyki dominują szarości z akcentami jasnego drewna. Meble sprowadzono z Danii. We wnętrzach czytelnicy nieco rzeźbiarsko potraktowano wspomniane

schody, zaś **spektakularnym rozwiązaniem było odsłonięcie fragmentu szylerskiej bocznej elewacji, do której dostawiono nową część łącznika.** Stropy poszczególnych kondygnacji są tu mocno odsunięte od ściany i zamieniają się w swoiste łoże ze stalowymi balustradami, dzięki którym z bliska można podziwiać architekturę z przełomu dziewiętnastego i dwudziestego wieku. Jest to rodzaj hołdu złożonego zmarłemu w 1933 roku autorowi gmachu.

Adaptation and extension of the Warsaw Polytechnic Main Library

pl. Politechniki 1

Architects: Hanna Gutkiewicz-Czajkowska (head designer), Sławomir Czajkowski

Collaboration: Jacek Czajkowski

Technology: Konrad Kucza-Kuczyński, architect, and Zdzisław Piszczek

Structural engineer:

Bogdan Kotowski

Interior design:

Jacek Czajkowski, and Hanna Gutkiewicz-Czajkowska, architect

Client: Politechnika

Warszawska

Total area: 6,545 m²,

in this:

adaptation – 4,390 m²,

extension – 2,155 m²

Usable floor

area: 4,281 m², in this:

adaptation – 2,572 m²,

extension – 1,709 m²

Total volume:

26,377 m³, in this:

adaptation – 18,535 m³,

extension – 7,842 m³

Design: 1996

Construction: 1996-1998

Cost of investment

not revealed

In the LIFE in ARCHITECTURE competition (local edition) the work was nominated for a prize The Best Building in Warsaw 1998-1999 in the public utility buildings category.

Further information in

Technika (page 85),

Detale (page 101),

Praktyczne adresy

(page 103)

Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej to kolejna realizacja tego typu ostatnich lat w Polsce. Różni się jednak od innych, ponieważ jest placówką uczelnianą i zarazem techniczną. Nie wymaga więc ogromnych powierzchni magazynowych, ma za to bardzo rozbudowane magazyny podręczne i wolnego dostępu. Przy wykorzystaniu skromnych środków finansowych udało się stworzyć udany obiekt ze znakomicie zaprojektowanymi – zwłaszcza pod kątem użytkowym – wnętrzami. Są one doskonale powiązane z gmachem politechniki, choć samo spiętrzenie biblioteki na pięciu kondygnacjach rodzi wiele uciążliwości.

Jerzy S. Majewski

Zdjęcia: Wojciech Kryński

Z a łoż e n i a a u t o r s k i e :

Funkcja biblioteki w strukturze gmachu głównego Politechniki Warszawskiej

Podstawowym założeniem autorów było uzyskanie układu funkcjonalnego, odpowiedniego dla Biblioteki Głównej PW. Istotę problemu stanowił fakt, że zespoły pomieszczeń przeznaczonych przez inwestora do adaptacji są zlokalizowane w różnych rejonach gmachu głównego.

Kluczem do uzyskania prawidłowej struktury funkcjonalnej stała się decyzja (uzgodniona z inwestorem przy opracowaniu pierwszej koncepcji w 1987 roku) o konieczności podpiwniczenia lewego dziedzińca gmachu dla funkcji magazynu głównego. Uzyskana powierzchnia 712 m² zapewniała komunikację pomiędzy oddziałami gromadzenia i opracowania (zlokalizowanymi na parterze wzdłuż dziedzińca), a oddziałami informacji i udostępnienia, zaprojektowanymi w łączniku i jego nadbudowie.

W założeniach do ostatniego projektu, który jest podstawą realizacji, inwestor nie wyraził zgody na podpiwniczenie dziedzińca w całości. Częściowe podpiwniczenie rozwiązuje problem zasadniczych powiązań funkcjonalnych.

Negatywnym skutkiem tej decyzji była konieczność zachowania starych pomieszczeń magazynowych, zlokalizowanych na parterze wzdłuż Dużej Auli. Wykonany projekt umożliwia realizację podpiwniczenia dziedzińca w całości w późniejszym terminie.

Dla koncepcji funkcjonalnej i przestrzennej zasadniczą decyzją dotyczącą nadbudowy łącznika było zaprojektowanie w dwóch wysokich kondygnacjach gmachu głównego trzech kondygnacji biblioteki. Zlokalizowane tu czytelnie są przedzielone uzyskaną dodatkowo kondygnacją magazynu z wolnym dostępem.

Biblioteka zaprojektowana w strukturze gmachu głównego korzysta z jego komunikacji, szatni, urządzeń sanitarnych i innych pomieszczeń ogólnego użytku.

Elastyczność kształtowania i użytkowania wnętrza

Oddziały informacji i udostępniania – łącznik i nadbudowa

Opracowania projektowe umożliwiają dokonywanie zmian w użytkowaniu wnętrza w dostosowaniu do zmieniających się potrzeb biblioteki oraz zapewniają możliwość dalszego rozwoju działalności informacyjnej. (Przestawne ścianki działowe na kondygnacjach nadbudowy, instalacje komputerowe i elektryczne ułożone w warstwach podłóg na całych powierzchniach stropów – możliwość zwiększenia liczby stanowisk komputerowych).

Koncepcja architektoniczna nadbudowy Elewacje i wnętrza

Architektura nadbudowy łącznika jest logiczną konsekwencją decyzji funkcjonalnych i przestrzennych. Projektowane elewacje stanowią kontrast w stosunku do architektury dziedzińca, ale są elementem jednolitym i spokojnym. Szkło strukturalnej ściany kurtynowej daje odbicie architektury historycznej oraz nieba.

Wyeksponowanie we wnętrzu biblioteki zrewaloryzowanej starej ściany szczytowej na całej wysokości nadbudowy

stanowi kontynuację koncepcji architektonicznej opartej na kontraście.

Temu samemu celowi służy prostota i chłodna kolorystyka projektowanych wnętrza, zestawiona z bogatymi w detal architektoniczny, ciepłymi w tonie wnętrzami gmachu głównego.

Pomimo walorów ekonomicznych i użytkowych, decyzja o rezygnacji z historycznej architektury nadbudowy jest z pewnością decyzją kontrowersyjną. Fakt, że problem dotyczył wnętrza zespołu gmachu głównego, a nie elewacji zewnętrznej, miał niewątpliwie wpływ na wybór koncepcji architektonicznej.

Hanna Gutkiewicz-Czajkowska

The historic Polytechnic building is an original edifice. It was built in the academic Renaissance style in 1899-1902 after a design by Stefan Szyller, a renowned Polish architect of the epoch. For the needs of the modern technical library of the School, the wing located on the axis of the entire complex and separating two internal courtyards has been recently remodeled and three stories were added to it.

Luckily, the new architecture of the School's library does not attempt to compete with Szyller's work. It is just its modern, yet moderate and subtle complementation. Glass elevations suspended above the wing, which after the war was reconstructed only in its two bottom stories, are not shocking in their innovative solutions or particular formal decisions but they do not do any harm to the entire building.

The five stories of the wing contain reading rooms, lending library, scientific information department and catalogs. Individual stories are not large in area and, in order to find place for the entire program, it was necessary to squeeze in an additional story (by lessening their height), and jut out the reinforced concrete floor slabs of the three added levels beyond the wing building line. Owing to

9. Fragment wnętrza – połączenie zabytkowej ściany i nowej części
10. Detal zabytkowej ściany i balustrady nowej części
11. Fragment zabytkowej ściany na poziomie drugiej kondygnacji

9. Fragment of interior – link between the old and new part
10. Detail of historic wall and new railings
11. Historic wall fragment at the second level

this solution a kind of oriels were created, containing well organized, peaceful workplaces behind system division walls. All levels are interconnected by two book elevators going down to the underground storage corridor. Two bottom stories have a corridor layout, three upper stories are of the landscape kind.

In the reading rooms, the former side elevation, designed by Szyller, was spectacularly exposed. Floors of individual levels are moved back from this

wall and provided with steel railings, thus acting like theater boxes; the architecture from the turn of the nineteenth and twentieth century can be admired from this viewpoint.

Unfortunately it was not possible to group the book storage rooms under one of the courtyards. It was only possible to build a tunnel connecting storage rooms dispersed in various parts of the building with the main elevator duct of the library.

